8199

Bibl. Jag.

U

8199
II

I.

Wyjątki rozmaite mogące być użytecznemi piszącemu Historyą Kościoła Polskiego..

Obrządek słowiański

B.

Zgromadzenia Cenobitow, ktore przyiety za=
kon postanowiony przez S. Benedykta w Wieku VI (1.
wsławiwszy się umieiętnością, nabytą w Zabytkach mądro=
ści Grekow i Rzymian. pozyskali wstęp do dworow Xią=
żąt i Panow, ktorych nakłonili do przyięcia wiary Chrześci=
ańskiey: a nawet i do Pogańskich, ktorzy niezabraniali
onym zaszczepiać wiarę Chrześciańską w państwach swoich.

Tym sposobem doszli i do Polski w Wieku IX
kiedy wiara Chrześciańska zaszczepiona już była w niekto=
rych narodach Słowiańskich. Mamy ślad tego w kronice

Prokosza

(1

Prokosza pisaney w drugiey połowie wieku X. tudzież w kronice Wincentego Kadłubka (2

. Kagiek

(2 wyiątek z kroniki Prokosza |: w czasie bez=królewia po zgonie Popiela II Monarchy Polskiego

„ Dway pielgrzymi przyszedłszy do Kruszwicy
„ wstąpili do domu Piasta zapytani od niego?
= powiedzcież mi proszę dobrzy mężowie stan swoy
= i nazwiska ażebym wiedział z kim rozmawiam?
= Odpowiedzieli: Iestesmy Rzymianie wyzna:
= wcy Chrystusa nazywaią nas Jan y Paweł,,

Poniewaz dzień ów przeznaczony był postrzyżynom siedmioletnego Synka Piastowego, przeto zaprosił owych gosci azeby postrzygli dziecie: co Oni uczyniwszy na: dali mu imie Ziemiowide wrożąc iż w całey Polskiey ziemi będzie niegdyś władał. Kadłubek powtarzaiac takową powieść zapytuie się Cur libamina tonsurae fidelibus non sunt inhibita? sed celeberrima devotione solemnia? - - si superstitiosa sunt.

Hagiek w Historyi Czeskiey twierdzi iż Ziemiowidz sprzy:
iał Chrześcianom mowiąc

„ Toho czasu lata 906 wolen gest na Kryiestwo Polske
= geste za żywnosti Otca sweho, Semowit syn Piastu=
= ow: ktoryż welmo mrawny był Pohan, a nachylnik
= skutkuom krestyanskom „

Leon w Historyi Pruskiey przyswiadcza „ Xiąże Ziemiomyst
= oyciec Mieczysława I. pozwolił Benedyktynom na=
= uczać Ewangelii w Polsce Mazowszu i Prusiech „

Podług kompilacyi Długoszowey w pierwszych latach
panowania Xcia Mieczysława I (przed nakłonieniem onegoż do
przyięcia chrztu) znaydowali się u dworu iego niektorzy kapłani
i katolicy swieckiego stanu

Rozchodzili się w krolestwie Polskim chrześcianie w kapi:
cach Pielgrzymow, gniezdzili się Pustelnicy, zaieżdżali kupcy
dla handlu: garneli się luzni potrzebuiey służby rozkrzewiaiąc
wiarę swoią.

niektorzy

Niektorzy z Panow Polskich znakomitsi sprzyiali szczere
owey w wieku swoim nowosci, albowiem niemogłby inaczey Mieczy=
staw niemogłby przymusic kilkonastu Moznowładzcow /: ktorzy przyieli
Chrzest iednego dnia z Xiązęciem :/ do zaniechania Bałwochwalstwa
Oycow swoich (4,

Kronika

(4 Podług ułamku /niewiadomey z ktorey Kroniki wypisanego/
Przyieli Chrzest razem z Xaim Mieczysławem kilkunastu Topor=
czykow herbu starzą (x krewnych tegoz Monarchy bardzo bliskich.=
kilku Toporczykow herbu Ozorya = Xiąze Duryngii z Zoną
i z Corkami = Wszebor Xze Polski potomek Pompila II z Zo=
na i Corkami = Baranow kilku z Baranowa herbu stup.
Obszernieysze wyszczegulnienie Imion Panow wydruko=
wano przy Kronice Prokosza wydaney w ięzyku łacinskim.
Bracia Wszebora Xiążęta Kazmierz y Otto niechcieli przyiąć
Chrztu. (x Starzon III - - vir in gentilitate adhuc fidei Christi
addictissimus; qui Ao 965 primus ex hac familia
baptizatus nomen Panussii adeptus fuit.
Genealogia Toporeorum pag 127

Kronika Prokosza kończy się opisaniem dziejów Xcia Mieczysława I. w pierwszych kilku latach panowania iego (:przed przyięciem Chrztu Świętego; do czego nakłoniła go Dambrowka, iedna z nałożnic tegoż Monarchy iako świadczy Dythmar Biskup Merseburgski dzieiopis prawie współczesny (5,

Dzieiopisowie

(5 Wyiątek z kroniki Dythmara pisząc o śmierci Mieczysława Xcia Polskiego w Roku 999.

„ Poiął niegdyś za żonę Dambrowkę córkę Xiążęcia
= Czeskiego, która będąc Chrześcianką starała się
= nakłonić męża do wiary swoiey. Dopomógł
= Bóg pobożney niewieście! ułagodził się nieprzyia=
= ciel Chrześciaństwa naysroższy! <u>Haec aliquanto</u>
= <u>male fecit sponte sua, ut posset diu postea</u>
= <u>operare bene</u> albowiem ulegaiąc mężowi pozy=
= wała w dni postne mięsiwa: i uwolniła się
= od przyiemnych Bogu cierpiętliwości ciała a=
= żeby przeto zasłużyła sobie powolność męża w za=
= mianę swoim: powiedaią że przez trzy <u>quadragesimy</u>
= iadła mięsne potrawy.

Dziejopisowie narodowi chlubniey dla Dambrowki ubar=
wili nawrocenie Xcia Mięczysława I. Marcin Gallus pisze

" Maiąc zwyczaiem pogan nałożnic siedem żądał nad to
" corki Xcia Czeskiego imieniem Dambrowka; lecz ona
" niechciała skłonic się do żądania iego bez zapewnienia
= iż zaniecha ow zwyczay poganski, a chrzescianskie oby=
= czaie przyimie? co skoro przyrzekł Mięczysław, ru=
= szyła do Polski z orszakiem okazałym. ale nieprzychy=
= liła się do zwiazku Małżenskiego, poki Xiaze nieuiscił
: przyrzeczenia swoiego " (6

Wincenty Kadłubek powtarza tresc powiesci Marcina Galla
z eloquencyą własciwą sobie.

Zdaie się że Wspołczesni Xcia Mięczysława I. powatpie=
wali o szczerosci Xcia Mięczysława I w zaniechaniu Pogańskich
obyczajow: podług niektorych wyrazow Chartwitiusa Biskupa w Kro
nice Węgierskiey pisaney w Wieku XI. Dithmar

(6 Powiesci Marcina Galla amplifacya znayduie się w kompetacyi
Długoszowey w początku księgi II. wytłomaczona przy kronice
Kaźmirza na stronie 153 Części trzeciey

Dithmar wspomniał także pierwszego Biskupa Polskiego

" Jordan, primus Antistes eorum, multum in eis
" sudavit dum eos (ad supernum cultum vineae
" sedulus) verbo et opere invitavit. (7

Kommentator kroniki Kadłubka przyznaie, "że Jordan po=
"święcony był Biskupem Polskim, a Prokosz Prepositus Cracovien=
"sium" w Roku 965. na żądanie Xiążęcia Mieczysława I. (8

w kompilacyi

(7 We Fragmencie wydrukowanym przy końcu Prokosza na
stronie 225 przypisał kommentator

" Pierwszym Biskupem Poznanskim był Jordan
" herbu trąby przezwany Sarmata z przyczyny iż lubo
" urodzony w ziemi włoskiey, iednakże potomkiem był ie=
" dney rodziny Sarmatow ktore w czasie wypraw Sarma
" tow do ziemi włoskiey pozostały tam i osiadły.
" Jordan przez trzydzieści lat był Biskupem umarł
" w Zgorzelcu Brandeburg około R 1000 tamże pogrze= bany

(8 Prokovius Herbu Crucini urodzony we Włoszech (sławny Dzie=
" iopis pod imieniem Prokosza) pierwszy Arcybiskup kra
" kowski zmarły R. 986. (Tamże)

W kompilacyi Dlugoszowey na początku księgi wtorey w szczepiono Legendę obszerną w ktorey uwielbiono gorliwość xcia Mieczysława I w wykorzenianiu bałwochwalstwa (9 Wyszczegulniono także postanowione przez niego Metropolie i Biskup=stwa: Wymieniono pierwszych Biskupow: wyliczono kościoły zbudowane wspaniale i uposażone hoynie i td. ktorą to Legendę X. Ostrowski Autor rozsądny Historyi kościoła Polskiego słusznie zganił mowiąc „ Gdy bliżsi owych wiekow a na=wet współcześni Dziejopisowie odmienny wizerunek Hie=rarchii kościelney w Polsce wystawiaią, gdy okoliczności czasu i zwyczaiow każą wątpić o rzeczywistości twierdzeń Długosza, niebędzie dziwno nikomu - - - że odstąpiemy powagi rzeczonego dziejopisa„ Tome I. stron: 94

Takoż zakonczenie Legendy owey wspomnie=niem kardynała Idziego Legata Stolicy Apostolskiey w wieku XII dowodzi że w poźnieyszych wiekach utworzona.

Ab isto Rege

(9 De diis gentilibus Polonorum w kronice Prokosza wydru=kowaney R. 1827 w łacinskim języku na Stronie 112.

Ab isto Rege /: Boleslao:/ fidei Christianæ cœpit exordium in Polonia.

Et per regalem splendorem et gratiam pervenit Polonis sacramentum diadematis et unctionis. (1, (Kaźnimir.)

Boleslaus Mesconides tenellas adhuc fidei primitias, vagientem adhuc in cunis Ecclesiam, tam tenero amplexu tam adulta fovit teneritudine, ut geminam metropolim instituerit, ut debitas Suffraganeorum dioceses utrique deputaverit.

(Wincenty Kadłubek).

(1. Sacramentum diadematis et unctionis: Tytuł dzieła Kaźnimira stosownym był do takowego wyrazu „Chronicon Polonicum in quo quatuor Regum Christiano ritu munitorum „eorumque gesta conscripta sunt„ mianowicie Bolesława I.– Mieczysława II Kazimierza I. y Bolesława II

Kaźnimir niedołożył w końcu kiedy król Bolesław pervenit ad Regalem splendorem = Dopełniono to w kompilacyi Legendą w księdze II pod Rokiem 1001.

Postanowienie Metropolii w Polsce, tudzież Suffraganow, przypisuie Dithmar Ottonowi III Cesarzowi Rzymskiemu.

" Postanowił tam (w Gnieźnie) arcybiskupstwo:
" niewątpię iż prawnie (2 lub bez pozwolenia Unge=
= ra Biskupa, do ktorego dyecezyi cały ow kray nale=
= żał.

Mianował

(2 ut spero legitime. Od wskrzeszenia Cesarstwa Rzymskiego na zachodzie aż do Wieku XII nikt niewątpił o władzy Cesarzow iakową Dythmar przyznawał " Krolowie nasi (iako Cesarze
= namiestnicy Boga na swiecie) sami tym rozrządzaią: i słu=
" sznie maią władzę takową! albowiem byłoby nieprzyzwoicie
= dla pasterzow postanowionych od Chrystusa, azeby podlegali
= inney władzy nie Tego co namaszczeniem i ukoronowaniem
= stał się wyższym nad ludzi i niejako wizerunkiem Boga
= na Ziemi

Marcin Gallus twierdzi nawet że Otto III Cesarz po=
ruczył Krolowi Bolesławowi I. (iako też krolom następcom iego) całą władzę w sprawowaniu kościoła iakową Cesarze mieli.

„Mianował Arcybiskupem Radzyna /: brata S. Woy=
=ciecha męczennika:/ Poddał metropolii nowey Biskupow=
=Rheinberna kolbergskiego, Pompona krakowskiego, Jana
=wrocławskiego, wyłączywszy Ungera Biskupa Poznanskiego (3
=nakoniec kazawszy wystawić w kosciele ołtarz, złożył na
=nim zwłoki S. Woyciecha męczennika (4

Nasz Marcin

(3 wyłączył Biskupa Ungera poniewaz poprzednik iego Jordan (pierwszy Biskup Polski) postanowiony w Poznaniu za panowania Xcia Mieczysława I. podlegał metropolii Magdeburskiey, ktorey Arcybiskup w Wieku XII S. Norbert przywłaszczał sobie Zwierzchność nad Biskupem Poznanskim.

(4 *Factoque ibi altari* takowym sposobem kanonizowani u=znanych cudotworcami w Wiekach dawnieyszych: przyznaie to i Baronius mowiąc o kanonizacyi S. Romualda *Constat au=tem Eum in Sanctorum numero adscriptum, eo tamen ritu, qui tunc erat in usu, ut constituere altare super corpus ejus* concederet Sedes Apostolica petentibus.

Damalewicz

Nasz Marcin Gallus dodał „Wtedy Otto III Cesarz
„ zaprzyiaźnił się z królem Bolesławem tak ściśle, iż posta=
„ nowił go <u>Fratrem et Cooperatorem Imperii</u> a państw
„ własnych przyiacielem i sprzymierzeńcem (S a nawet po=
„ ruczył mu równą władzę (iaką Cesarze ~~?~~mieli) do
„ rządzenia Kościołem w Królestwie Polskim, tudzież w Zie=
„ miach pogan, zawoiowanych iuż, i mogących być z czasem
„ zawoiowanemi (b.

Xiądz Ostrowski

(S Potrzebował Otto III zabespieczyć państwa swoie ścisłą przy=
iaźnią z Bolesławem od napaści Słowiańskich narodów na pań=
stwa swoie, wczasie kiedy oddalał się ze wszystkiemi siłami
do Włoch, dla poskromienia rokoszu Krescencyusza, a nawet o=
trzymał od Bolesława (iako świadczy Dithmar:) trzysta
zbroynego Rycerstwa w posiłku do tey wyprawy.

(b Marcin Gallus wspomniał krótko, iż Król Bolesław
postanowił Biskupów i wystawił kościołów wiele w Po=
meranii (przywróconey do podległości) i w Ziemi Pruskiey
zawoiowaney.

Xiądz Ostrowski zas przyznaie Krolowi Bolesławowi I.
postanowienie Metropolii i Biskupow w Polsce mowiąc „
= Zastanowiwszy się nad właściwą datą czasow, miar=
= kuiąc co Mieczysław i Bolesław mogli uczynić dla Kościoła
= naszego wszystko co wspołcześni lub bliższi Dziejopisowie o
= metropolii w Gnieźnie tudzież o Biskupstwach Krakowskim
= Poznanskim i innych powiedzieli poczytuiemy za dzieło
= Krola Bolesława I właściwe „ Hist: kosc: Polsk: Tom I: str 64

Oprocz postanowienia Metropolii i kilku Biskupow
za panowania Bolesława I (uwielbionego w kronice Marcina
Galla i w kompilacyi Długoszowey w ogolnoscich wyrazach)
nieznayduię żadnego dowodu gorliwosci jego w szczegulnosci.
Godzisław Baszcho wymienił kilka kosciołow katedral=
nych wystawionych przez tegoż krola (iako to w Poznaniu
Płochu Krakowie Wrocławiu i Lubuszu.) i konczy temi
słowami „ Tenże krol wiele klasztorow postawił lub od
= budował na nowo, i uposażył „ lecz niewymienił żadnego. (1
Kompilator

(1 Godzisław Baszko napisał księgę De fundatione Monaste=
riorum atque Ecclesiarum parochialium in regno Polonice

Kompilator iednego tylko klasztoru fundacyą przyznaie

Królowi Bolesławowi I. to iest w Sieciechowie nad Wisłą;

lecz podług Zolawy ⓐ „ Sieciech Starzon z Panigroda i

= Przeginie /: syn Walgiera na Przegini Tenczynie etc:/

= naypierwszy woiewoda krakowski, zmarły Roku 1026

= fundował Zamek miasteczko klasztor Benedyktynów

= z Opactwem w Sieciechowie włości swoiey. = Lucza

= Starzon z Sieciechowa syn fundatora klasztoru uposa=

= żył go: pogrzebany tamże.

Istniał także klasztor w Tremesny (bliskiey

Gniezna) wystawiony, podług przyznania Zolawy przez

„ Petrosława Starzona /: ktory był synem Starzona III

= z Panigroda Pabianic etc:/ sam Petrosław osobiście

= założył pierwszy kamień klasztoru Roku 966: i nadał

= mnichom wieś Januszowo „ Mniemany

ⓐ Zolawa Dziejopis rodziny Herbu Topor z ktorego dzieła uło=
żoną Tablicę Genealogiczną Toporczykow wydrukowaną przy Kro=
nice Prokosza wydaney w ięzyku łacinskim.

Zdaie się iż Legenda o fundacyi Klasztoru na Łysey gorze umieszczona w kompilacyi pod Rokiem ~~1006~~ 1006 nieznana była Baszkowi 1006

(25. Podług tablicy genealoczney Poporzyków (wydrukowaney przy kronice Prokosza) Wszeborius # Palatinus Sandomiriensis tertius, suscepit ordinem monacalem in calvo monte - postea to iest po śmierci żony swoiey zmarłey Roku 1022.

de stirpe a Lestkone III procedens.

(a Kostymir ieden z Synów Pompila II monarchy nie=gdyś Polskiego który za panowania Piasta powrócił do Oyczy=zny podług kroniki Prokosza

(b Xże Wszebor potomek Kostymira przyiął Chrzest ra=zem z Xciem Mieczysławem i z dwoma synami podług fra=gmentu wydrukowanego przy kronice Prokosza na stronie 110.

(c Krzyk z teyże rodziny był naypierwszym woiewodą Sandomirskim mianowanym, przez króla Bolesława I. przy postanowieniu Woiewodów piętnastu Prowincyi R. 1001. podług pewnego Rękopisma

Mniemany fundator klasztoru S krzyża na Łysey gorze(9)
należał może do liczby niektorych fundatorow i Opatow opi=
sanych przez Bedę w liscie do Egberta Arcybiskupa Yorku
około Roku 730

Plusieurs laiques de qualité (qui n'avoient du goût
pour la vie monastique ni capacité pour ce genre de vie:)
avoient coutume de soliciter des terres de la couronne
sous pretexte de vouloir fonder un monastere - - - -
Et par ce moyen ils acquerroient des terres considerables
et devenoient seigneurs des plusieurs villages.

Dechargee ainsi de tout service publique, ils se
retiroient pour vivre en liberte suivant leur ca=
price et leur imagination: prenoient le titre
d' abbe, et gouvenoient leurs moins sans aucun

Godna zastanowienia

(9) Emeryk krolewicz Węgierski podlug Legendy wszcze=
pioney w kompilacyi Długoszowey księdze II. pod R.^{m} 1006.
mniemany fundator.

sans aucun droit a une pareille authorité.

Et ce qu'il y avoit encore de plus singulier ils remplissoient (: quelque fois :) leurs monasteres non des Religieux proprement dits, mais des moins vagabonds chassées pour leurs dereglements qu'ils rassembloient.

Ils engagerent meme souvent leurs gens a prendre la tonsure, et a faire veux d'obeissance.

Et ayent remplis leurs maisons reli=gieuses des personnes aussi mal choisies ils me=noient une vie toute mondaine sous le cara=ctere monastique. Ils fesoient entrer leur femmes en ces lieux, et etoient maris et abbé en meme temps.

Godna zastanowienia łagodność z iakową zaszczepiono i rozkrzewiano wiarę Chrześciańską w Polsce w Wieku XI. a w Litwie i Żmudzi w Wieku XV za panowania krolow urodzonych i wychowanych w pogańskim bałwochwalstwie i obyczaiach:! w kronice albowiem Kazimirza ani w Historyi Długosza niemasz śladu ani wzmianki przymusu(10

W prawdzie Kazimir mowi o krolu Bolesławie I. = że poskromił spisek Panow Polskich niektorych co odstąpiwszy wiary Chrześciańskiey prześladowali i wyganiali = kapłanow chcąc przywrocić bałwochwalstwo dla uwolnienia = ludu od wytyczy dziesięcin i od przenoiasthow tudzież od = offiar w kościele wymaganych przez Duchownych prawem starego Zakonu.

Z tych samych.

(10 Autor Legendy utworzoney poźniey a na czele księgi II kompilacyi Długoszowey umieszczoney pod Rokiem 964 opisuie obszernie gwałtowną gorliwość Xcia Mieczysława I. w niszczeniu bałwochwalstwa ktorą wytłomaczono przy kronice Kazimirza w Części III na stronie 142.

I tych samych powodow /: to iest dla uwolnienia się od dziesięcin, od pierwiastkow i ofiar: / nawroceni poganie y jakoteż potomkowie tamtych pragneli częstokroć i usiłowali przywrocenia bałwochwalstwa, a mianowicie Polacy w Czasie bezkrolewia po smierci krola Mieczysława II Prusacy za panowania Bolesława IV. Monarchy Polskiego.

nie masz

„ Nie masz podobno w całey Historyi Polskiey tak ciem=
=nych i zawikłanych okoliczności iako te które ściągaią się do cza=
=su Kazmierza nazwanego pospolicie mnichem!... iakie po śmierci
=oyca prowadził życie nim na państwo wstąpił? do tąd nic pewne=
=go wiedzieć o tym niemożna!" Naruszewicz w Hist: Nar: Pol: T. II = 264.

Przyczyną zawikłania iest oczewiście Legenda o królu Kazmierzu, którey ułamkami poprzeplatana osnowę kroniki Kagnimira (podług ogólnego układu pierwszych ksiąg kompilacyi Długoszowey (1

Kagnimir

(1 Legenda pomieniona (x zaczyna się w końcu księgi wtorey pod Rokiem 1038 „Król Kazmierz wstąpił do Zakonu S. Benedykta w klasztorze Cluny we Francyi,"
w księdze następuiącey Roku 1040 Szczepan arcybiskup Gnieźnieński zgromadziwszy w Gnieźnie Synod Biskupów wcza=sie bezkrólewia w Polsce wyprawił Posłów do Opata

(x Paprocki pisząc o nadaniu Benedyktynom dochodów z Tyńca za iałmużnę przez króla Kazmierza (cytuie xiążkę z tytułem Żywot króla Kazmierza (

Kazimir powiedziawszy „ krolowa Rychsa przymuszona
= przesladowaniem Panow i Rycerstwa Polskiego ustąpiła
z krolestwa

---

do Opata klasztoru w Cluny ktory udawszy się z tamtąd
do Benedykta IX Papieża uprosili rozwiązanie slubu zakonnego
krola swoiego i sprowadzili go do Polski

Roku 1044 krol kazmierz sprowadził z Cluny dwonastu
zakonnikow i fundował klasztory w Tyncu i Lubieniu

Roku 1045 Tenze krol złożywszy Seym walny poturbował
daninę zwaną Swięto = piętne przyrzeczoną Stolicy apostol=
skiey przez owych postow arcybiskupa i Biskupow Polskich.

Roku 1046 Aaron mnich z klasztoru Tynieckiego obrany Bis=
kupem krakowskiem a Papież Benedykt IX postanowił arcy=
biskupstwo w krakowie

Około Roku 1260 Wincenty mnich zakonu kaznodziey
skiego napisał Legendę o S. Stanisławie Biskupie niegdyś
krakowskim z Roskazu Prandoty Biskupa krakowskiego

Na początku dzieła tego umieścił auto Legendy

„ z Krolestwa do Magdeburga i Brunszwiku w Saxonii
= i Syna swego wywiozła„ - - - udała się z tamtąd do
„Cesarza

---

autor Legendy umieścił ustęp Historyczny o krolu Kazmierzu
z powodu że był rowiennikiem S. Stanisława

Legenda wszczepiona w kompilacyi oczewiście iest amplifikacyą ustępu owego z dodatkiem Fundacyi klasztorow w Tyncu i Lubieniu (x tudzież z dodatkiem Uchwały Seymowey potwierdzaiącey opłatę Stolicy Apostolskiey przyrzeczoną czego oboyga Wincenty Kaznodzieja niewspomniał.

Oprocz ułamkow Legendy wyszczegulnionych dopiero dopełnił kompilator (: a raczey skaził :) Historyczną osnowę Kroniki Kazimira nawiasami stosownemi do zamiaru i ducha Amplifikatora ustępu.

(x Naruszewicz dowiodł w Historyi narodu Polsk: P: w Tomie II. na str 287. że Bolesław III Monarcha Polski z Judytą małżonką swoią fundowali klasztor Tyniecki

= Cesarza ktorego opiece polecita siebie i syna swoiego„

Od tąd niewspomniał wcale kazmierza aż do czasu kie:
dy Panowie Polscy wyprawili Postow zapraszaiąc go do powro=
tu na tron Oycowski, ktorego zastali w domu krolowey mathi
swoiey„ Przybył kazmierz do Serlwad gdzie krolowa Ryxa.
= matka iego mieszkała„ niewyrażaiąc z kąd przybył.?. gdzie
zym czasem i przez wiele lat przebywał

Marcin Gallus dawnieyszy od Wincentego mni.
cha zakonu kaznodzieyskiego wyraznie pisze

„ Po smierci krola Mieczysława II gdy nieprzyia=
= ciele krolowey wygnali onę z Polski zostawili syna iey ka=
= zmierza małoletnego; ale i onego /: gdy dorostszy począł
= nadziei w krolestwie :/ przymusili do opuszczenia Oyczyzny.
= Ustąpił więc do Węgier za panowania S. Szcze
= pana Krola: ktory poki żył nie pozwolił kazmierzowi
= oddalić się z panstwa swego, będąc uproszonym o to
przez Czechow

= przez Czechow. Dopiero po smierci krola Szczepana nastę=
= pca onego Piotr lubo proszony także przez Xcia Czes=
= kiego azeby zatrzymał kazmierza odmowił to wielko=
= myslnie, i owszem pozwoliwszy mu iechac gdzie chce ob=
= darzył go stem koni orezem i szatami dla Rycerstwa
= orszaku iego. Ruszył więc kazmierz (pnieyby wdzięcznosci
= Piotrowi) do ziemi Niemieckiey„

„ Niewiem iak długo bawił u Matki iako tez
= przy Cesarzu gdzie wsławiwszy się walecznoscią Rycerską
= umyslił wrocic się do Oyczyzny„

= Przybył do Polski z pięciaset zbroynego Rycer=
= stwa, a odebrawszy pewen zamek poddaiący się dobrowol
= nie oswobodził częscią orezem częscią roztropnoscią Polskę
= rozszarpaną przez Pomorzan Czechow i inne sąsiedzkie narody
= i połączył pod panowanie swoie„

Wincenty.

Wincenty Kadłubek wspominiał tylko że

„Krolewicz Kazmierz małoletni został w Polsce pod dozo=
„rem opiekonow przydanych sobie, ale gdy wyrost z mało=
„tności wygnali go Panowie. Stronnicy Kazmierza utrzy=
„muiący się walecznie w iednym tylko miasteczku wczasie
„bezkrolewia dopomogli mu iż powrociwszy do Oyczyzny
„oswobodził ią od naiezdnikow, poskromił przywłaścicielow
„władzy w niektorych Prowincyach i panowanie swoie
„ustalił (12

Krol Bolesław II

(12 Wsrodku takowey historyczney relacyi wszczepił Kadłu
bek gminną powieść alii aliter visum est, dicunt enim.
„o Synie Krola Mieczysława zpłodzonym z nałożnicy zmarłey
„w połogu, ktorego Krolowa Ryxa zgładzić kazała: mimo
„tego zachowany przy życiu odesłany był taiemnie do pewnego
„klasztoru na wychowanie„. Z wyrazow powieści oczewiście
przekonać się można iż niestosuie się do Krolewicza Kazmierza

Nietylko Kagnimir Marcin Gallus i Kadlubek prze=
milczeli a raczey niewiedzieli o mnichowstwie Krola Kazmie=
rza ale tez i obcych narodow kronikarze wspominaiący
niekiedy tegoz Krola mianowicie Wippon Kosmas Pragski
Chronograf i Annalista zaden o tym nienamienił: a
nawet Piotr Damian nie opuscitby takowego zaszczytu
dla stanu Zakonnego w legendzie o S. Romualdzie

Wyłączywszy więc z osnowy kroniki Kagnimira
ułamki Legendy wyszczegulnione w przypisie poprzedza=
iącym (11) iedna tylko okolicznosc w dziejach Krola Kazmi=
rza nalezy do Historyi Chrzescianstwa w Polsce.

„ Gdy prawa i władze bezsilnemi stały się ro=
=kosz zbrodniarzy szerzył się bezkarnie . . . Kościołow
=nawet ani sług Bozkich nieszanowano: Znakomicie
=ubogacone koscioły świętokradzko złupiono, włości onych
rozszarpano:

„ rozszarpano: kapłanow iednych zakluli ~~sześ~~ oszczepami
„ drugich rozsiekali szablami innych zinano mieczem a.
„ nawet lud Chrześciański kamieniami zabiali Poganie
„ wyrzekłszy się nietylko wiary Chrześciańskiey ale i ludz=
„ kości chcąc koniecznie przywrócić bałwochwalstwo„ (13,

w zakończeniu zas dziejow krola kazmierza u=
wielbia kagnimir zmarłego krola w ogolnych pochwałach
Praecipuus Dei cultor, viduarum orphanorumque defensor
Ecclesiarum munificus dotator niewymieniwszy iednakże
w szczegulności żadney fundacyi kościoła klasztoru i upo=
sażenia.

(13, wzaiemnie za panowania krola kazmierza I. wykorzeniano
bałwochwalstwo w Polsce: Paprocki napisał o Szczepanie Arcybiskupie
Gnieznieńskim „ Swiadczy o nim katalog że był uczonym w Pismie
„ a pilnym w Urzędzie swoim: iakoby wyniszczył był wiarę
„ pogańską, ktorey nieopuściło ieszcze było wiele możnych Grabi
„ Panow i Szlachty chwaląc bałwany rozmaite„

Z takowego więc względu mniemamy iż Długosz dziejopis stanu
duchownego choćby znalazł był ł pomienioną Apologią (o czym iednakże
wątpiewam) nieumieściłby oney w kompilacyi swoiey, iako
powiedział w liście przypisnym plura quae parum concinne
variumque vere asserta fuerant allatura fuisse aut dictis
pudorem omisi. Dziejopisowie też poźnieysi czerpaiąc wszystkie
z kompilacyi Długosza nie znayduiąc oney w owym źrzódle nie
utworzyli.

Ważnieysze iest zadziwienie Załuskiego że pisane wiedzo
ciemney dziejopisowie złożnego i sławnego króla Węgierskiego =
nika i Polskiego zdobywcy kilku królestw nie wspomnieli
swego przypadku w Glinianach być może iż nie był wcale
tym co dowodzi nikczemności postępu i zdrady
wielbiciey w pokątney apologii która

Dopiero w Wieku XVII zjawiła się przetłomaczona (x
w ięzyku polskim z Rękopisma Jana Zamoyskiego z powodu
~~ko Nanewcie domyślał się po tonie~~ /z powodu rękopismu Zelnidowskiego
ko nanieść: trafnie przystosował lubo zmyśloną osądził.
niewątpliwie przetłomaczona albowiem polszczyzna oczewisto
jest wieku XVII

Welity 133

W wieku X. Zamek Tyniecki był własnością Gra-
-biow Herbu topor podług genealogii tejże rodziny
Paprocki udowodnił to w Historyi Tęczynskich
i dodać w przypisku „ Jako Tyniec przyszedł w ręce
: monarchow nie masz o tym nic dowodnego tylko
: przy Żywocie kazmiera (: ktory nadał go na iałmu-
: żnę :) dokłada tego annonymos ktory pisał kroni-
: kę Polską temi słowy „ iż krol kazmierz nie rozu=
„ miał być przystoyney prowizyi stołowi swoiemu
„ z tych dochodow Tynieckich chociaż przyległe były
: zamkowi krakowskiemu, a to dla tego że odięte
: były iednemu Hrabi familii Starzonow „
: ale dla czego odięte były? nie dołożył tego

Czego niedotozył annonymos można by domyslić się z podobnego przypadku innego Starzona podług genealogii Toporczyków.

Welissius Starzon in Zakliczyn et Holsztyn dominus, bellicosissimus supra modum ethnicos tamen ritus colens adhaeserat sub interregno parti gentilium contra christianos, occubuit in praelio in Masovia Anno 1037. bona vero ejus ad fiscum Regium rediere.

Kagnimirus et Iolaus.

Można więc domyslić się że owemu Grabiemu Starzonowi z Tenczyna Krol Kazmierz I zkonfiskował dobra za podobny występek. lecz podpada wątpliwości czyli wszystkie dobra iego oddał Benedyktynom na iałmużnę albowiem z powieści Annonyma zdaie się że tylko dochody z Tynca uzył na iałmużnę.

Krol Bolesław II przywrocił porządek Hierarchii duchowny w Polsce/:postanowiony niegdyś za panowania pradziada swoiego krola Bolesława I. a nadwerężony ~~za panowania Syna swoiego~~:/,postanowieniem drugiego Metropolity Polskiego w Krakowie (1 Po za panowania Krola Kazimierza. Po zgonie zgonie obodch Arcybiskupow (zmarłych w iednym prawie czasie) Krol Bolesław kazał obrać Arcybiskupem Gnieznienskim dziekana teyże katedry Piotra szlachetnego rodu herbu Nałęcz. Elekcyi zaś następcy Aarona Arcybiskupa krakowskiego nie dozwolił przez dwa lata (2

Podług kompilacyi

(1 Postanowieniem drugiey Metropoliy w Polsce wszczęła się Schizma w Hierarchii Biskupow: ktore Gregorz VII przy=znał i zganił w liscie pisanym do krola Bolesława II

Illud nobis primo attendendum est quod Episcopi terre vestre non habentes certum Metropolitane sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio

Podług kompilacyi

magisterio, huc atque illuc pro sua quisque ordinatione (: poswięcenie :) vagantes ultra regulam et decreta S.S. Patrum liberi sunt et absoluti.

(2. kompilator inaczey pisze. Opera Boleslai Poloniae Regis --- dissidio sublato Lampertus (vocatus Zula) in sedem Archiepiscopalem Cracoviensem --- per Alexandrum II promotus est. Podług kompilacyi Lampert obrany Roku 1060 Alexander II Papież obrany Roku 1062.

Po śmierci Lamperta Zuli Biskupa krakowskiego successit S. Stanislaus Canonicus Cracoviensis unanimi consensu capituli accedente: podług kompilacyi. ale nie dołożono czyli król zezwolił? czyli Arybiskup Piotr potwierdził Elekcyą i poswięcił obranego?

Podług kompilacyi Piotr Arcybiskup potwierdził elekcyą Piotra Biskupa wrocławskiego, obranego z rozkazu krola Bolesława II w obecności onegoż. Dziejopis zaś bezimienny Biskupow wrocławskich (dawnieyszy od kompilatora) wyraźniey napisał Petrus I. Archiepiscopus, presentata sibi apud Gnesnam electione, ipsum facile authoritate Metropolitana sicut solitum erat confirmat, munus benedictionis et consecrationis impendit (3

Nietylko potwierdzał Metropolita Biskupow obranych z rozkazu krola, ale nawet przenosił z dyecezyi ie dney do drugiey, a nawet ktoregoś odsądził i oddalił z Biskupstwa (4 „ Czyliż poprzednik twoy (: pisał Papież Paschalis II.

(3 Tenże Annonym dodał nawiasem abrogata Italorum natione ab eo tempore ma się rozumieć od Biskupstwa wrocławskiego w szczegulności

(4 Odsądzenie Biskupa obranego możnaby stosować do

„ Paschalis II do Martina Arcybiskupa (następcy Piotra!:)
: czyliż poprzednik twoy nie odsądził Biskupa bez
: wiedzy Biskupa Rzymskiego? (5 w ktorychże to ka=
: nonach? w ktorych Consiliach? wyczytano tę władzę! Coz
: mowić o przenosinach Biskupow„ (6

Baszko

---

możnaby przystosować do S. Stanisława obranego unanimi
consensu Capituli (podług kompilatora:) bez zezwolenia Krola
Bolesława II, Takowey chcący niemogąc metropolita potwierdzić
odmowił snadz posuręcenia: przeto kompilator pisząc roku
śmierci tegoż Arcybiskupa nazywa go pusillanimis et cunctator
(5 Jezeli Papież wymawia odsądzenie S. Stanisława bez
wiedzy Biskupa Rzymskiego, zdaie się że Gregorz VII i następcy
onego Papieże aż do Paschalisa II niewiedzieli o zaboystwie
S. Stanisława.
(6. Wyiątek z dziejow kościelnych Baroniusa

O klasztorze w Tyńcu Naruszewicz dowodzi w Historyi
Narodu Polskiego Tom II na stronie 267 przeciwko powieści
autora Legendy przepisaney w komputacyi pod Rokiem
że ~~Xa~~ Bolesław III monarcha Polski fundował go wspólnie z Judytą matką
Żonką ku swoią lubo Dytmar Biskup merseburski w dziejach
... dwuch miesięcy abba

Podług kompilacyi Klasztor w Mogilnie zaszczycał się

~~wymienionym~~ przywilejem Króla Bolesława I. imienionego

fundatora potwierdzonym przez królewica Mieczysława

syna tego lecz Kromer przeczytawszy go osądził (x że) że Mie

czysław stary syn Bolesława III potwierdził przywiley

ojca swojego

Baszko twierdzi w Kronice Lechitow i Polakow „ że „Władysław I. Monarcha Polski wymurował w Zamku Krakowskim kościoł katedralny: przy ktorym postanowił i uposażył hoynie Kanonikow dwudziestu czterech: bo przedtym /: dodaie tenże autor nawiasem:/ duchowni dyecezyi Krakowskiey obierali Biskupow „ (*

Swiadectwo dziejopisa żyiącego w wieku XIII godnieyszym iest zaufania niżeli powieść Autora Legendy umieszczoney w kompilacyi pod Rokiem 966 przyznaiącego fundacyą kościoła pomienionego Xiążęciu Mieczysławowi: Zdaie się że kościołek na Skałce przedmieściu krakowskim przy ktorym rozsiekano S. Stanisława /: podług Legendy:/ był pierwiastkową katedrą Proboszczow a potym Biskupow krakowskich.

Marcin Gallus

(* Podług kompilacyi Bolesław III syn i następca Xiążęcia Władysława I. podwyższył i przyozdobił kościoł pomienionego i przymurował dwie wieże.

Marcin Gallus twierdzi że (w czasie bezkrólewia w Polsce po śmierci króla Mieczysława II) że kościół S. Woyciecha w Gnieźnie złupiony przez Czechów, tak rozburzonym i opuszczonym zostawał, iż zwierzęta dzikie gniezdziły się w nim. (Przyznaie to poniekąd Gregorz VII Papież w liście do króla Bolesława II cytowanym wyżey Episcopi terræ vestræ non habentes certum metropolitanæ sedis locum. Snadź poprzednik Marcina arcybiskupa podniosł z gruzów pomieniony kościoł ale nie dokończył: albowiem Kagnimir pisze iż za panowania Księcia Władysława I. Martinus archiepiscopus Gnesnensis, molestius ferens dilatam in eam diem consecrationem Ecclesiæ Gnesnensis (: metropolitanæ Polonorum :) constituit ad dedicandam eam, diem primam maji cetc. podług kompilacyi R: 1097

w Legendzie 105

W Legendzie zas o cudownym poczęciu Xiężny Judyty przyznanym modlitwom i postom Mnichom klasztoru S. Idziego (: w legendzie mowie przepisaney w kompilacyi pod Rokiem 1085 :) powiedziano że Xże Władysław I wystawił w Krakowie kościoł na cześć pomienionego cudotworcy: tudzież w kilku wsiach które te kościoły extant hactenus (8

Kompilator zaś wspominaiąc zgon Xżny Judyty pierwszey małżonki Xcia Władysława I. zmarłey w trze= cim Roku po slubie to iest R. 1086 przypisał, Tey = że błogosławioney niewiasty staraniem i łaską naz = dane są kanonikom kościoła krakowskiego (9 wieczy

scie

(8 Extant hactenus oznacza piszącego w poznieyszych wiekach.

(9 Podług kompilacyi: kanonicy kościoła krakowskiego postanowieni i uposażeni po smierci Judyty w lat trzydzieści

„ wieczyscie Hrabstwo Chrzpia w ziemi Sieradzkiey
= zwane teraz Pabianice == klasztorowi Tynieckiemu
= wies Łiąznie zwana z przyległemi wioskami == koscio
= łowi katedralnemu włádisławskiemu kasztelanią
= Lengoninską z całym powiatem w ziemi Sieradzkiey „ 10

Marcin Gallus

Marcin Gallus pisze na początku dziejów Xcia Bolesława III „ Gdy Xże Bolesław powrocił z chwale=
:bney wyprawy (do ziemiow Czeskiey i Morawskiey:)
=przybył do Polski Legat stolicy Rzymskiey nazwi=
=skiem Vallo Biskup Bellowacenski (1) ktory przy po=
=mocy gorliwego i sprawiedliwego Bolesława poskro=
=mił rozprzężoną karność duchowieństwa tak surowo,
=iż nieugięty ani prosbą ani datkiem złożył dwoch
= Biskupow „

„ Przyięty

---

(1) W tym czasie Paschalis II Papież poimany przez Henry=ka IV Cesarza, wymknąwszy się z więzienia, podburzył przeciwko niemu syna iego Henryka: ktory wszczął w niemczech woy=nę domową: domyslam się przeto iż przedmiotem posel=stwa owego być mogło odwrocenie Xiążęcia Polskiego ażeby nie pomagał Cesarzowi Henrykowi IV. przeciwko zbuntowanemu synowi, łącząc się z Xiążętami Czeskim morawskim y innemi stronnikami Cesarza.

„ Przyięty z uszanowaniem od Xcia ~~[illegible]~~
= złożył Xbor podług zwyczaiu (12 ktoremu udzieliwszy
= błogosławienstwo Apostolskie, odiechał do Rzymu„
w kilkanaście lat

(12 Mniemam że z poselstwem owego Legata ma zwią=
zek list Paschalisa II. do marcina Arcybiskupa / przepisany
w dziejach kościelnych Baroniusa:/ w ktorym wyraża

„ Donosisz nam naymilszy bracie iż krol i
= Panowie Polscy zadziwili się mocno, gdy Posłowie
= nasi oddaiąc ci Pallius wymagali przysięgi w po=
= stanowionych przez nas wyrazach, (x i żąkali cię wy=
= konać takową !

(x Podług Baroniusa obrażały Krola i Panow
wyrazy przy przysiędze Promitto obedientiam Pontifici
Apostolicæ sedis Domino Paschali, ejusque succes-
soribus sub testimonio Christi et Ecclesiæ: affirmans
quod affirmat, damnandoque damnat Ecclesia sancta
et universalis

W kilkanaście lat pozniey za panowania Bolesława III Monarchy Polskiego przybył znowu inny Legat Stolicy Apostolskiey (sławny w Historyi kościelney Baroniusa) Kardynał Egidius Biskup w Tusculanum

---

et universalis" potępiał zas kościoł święty (:podług Historyi kościelney:) herezyą owczesną quae docet et asstruit Anathema contemnendum et ligamenta Ecclesia spernenda esse: ponieważ Henryk IV Cesarz, iako też Xiążęta Biskupi i Panowie podlegli a przychylni Cesarzowi gardzili klatwy Papieżow, a w szczegulności Paschalisa II aż do śmierci onegoż. Dopiero Kalixt II Papież (blisko przed śmiercią swoią) przymusił zgrzybiałego Cesarza Henryka V. (klatwami) iż wyrzekł się władzy Cesarow zwaney Investytura swoim i następcow swoich Cesarzow imieniem.

w Tusculanum, przysłany od Honoryusa II. Papieża: ktory Biskupstwa wszystkie i kościoły katedralne istnieiące w Polsce władzą stolicy Apostolskiey potwierdził ~~[illegible]~~ i granice każdey Dyecezyi postanowił (13.

Istniały zas

(13 W Legendzie o fundacyi Biskupstw i kościołow w Polsce przez Xcia Mieczysława / umieszczoney w kompilacyi pod Rokiem 966 przypisano nawiasem Egidius Episcopus Tusculanus Cardinalis Poloniam a summo Pontifice Joanne tertio missus (ma się rozumieć Jan XIII Papież wspołczesny Xcia Mieczysława (.)

Singulos Episcopatus Poloniae videlicet (x - - Cathedrales Ecclesias confirmavit, et singulis diecesibus terminos posuit et distinxit.

(x videlicet wyszczegulniaiac Biskupstwa tytułu przypisuie krakowskie metropolią: kruszwickie Biskupstwo nazwał władysławskim; i nieuważał że Biskupstwa Chełmińskie Lubuskie i kamieńskie nie istniały w Wieku X. a nawet ani w Wieku XII.

Istniały zaś onego czasu w Polsce: Metropolia postanowiona w pierwszym roku panowania Króla Bolesława I z Biskupami podległemi oneyże we Wrocławiu Krakowie i i w Olborzu (14 tudzież Biskupstwo w Poznaniu zostawione w podległości Metropolii ~~Magdeburgskiey~~ Moguncskiego (15

Podług przystowra

(14, Dithmar (współczesny Bolesławowi I. dziejopis) wyraził Rheinbernum Sanctae Ecclesiae Colbergensis Episcopum mylnie iak mniemam: przeto czytam Ecclesiae Olboriensis Episcopum

Starożytna kollegiata w miasteczku (należącym do Biskupstwa kujawskiego) Olborzu była snadź pierwiastkową katedrą Biskupów zwanych powszechnie kujawskiemi: przeniesioną z czasem do Kruszwicy a nakoniec do Władysławia; przy kościele owey kollegiaty znaydowała się Legenda o dawnieyszych Biskupach kujawskich, z ktorey czerpał - - - Dziejopis Biskupow Kujawskich czyli Władysławskich.

Podług przysłowia gminnego „czyia kosa pierwsza „ tego łąka szersza„ Biskupi (postanowieni w miastach znakomitszych krolestwa) rozszerzali bez granic dyecezyie swoie, w miarę gorliwosci w rozkrzewianiu wiary Chrze: sciańskiey w narodzie pogańskim :: kardynał Egidius |: iako dopiero powiedziano :| postanowił pewne granice dyecezyi każdego Biskupa w szczegulnosci; ktore prze: trwały aż do wieku naszego z niewielką iak mniemam roznicą (16.

Ślad a raczey

(15 S. Norbert Arcybiskup Magdeburgski przywłaszczał sobie Zwierzchnosć nad Biskupem Poznanskim, ktorego znadz kardynał Egidius przyłączył do Metropolii Polskiey.

(16. Gnieznienska dyecezya zaymowała Woiewodztwa Gnie= znienskie Łęczyckie kaliskie Sieradzkie Raw- skie i ziemię Opoczenską.

krakowska zaymowała Woiewodztwa krakowskie Sandomir= skię i Lubelskie

wrocławskiego

Ślad a raczey dowód postanowienia metropolii z kilko
ma Biskupami w Polsce na początku wieku XI znayduie
się w kronice Dythmara współczesnego dziejopisa iako powie
dziano

Wrocławskiego Biskupa dyecezya w prowincyi zwaney zie=
mią Wrocławską albo Śląskiem.

Kruszwicka dyecezya czyli kujawska w prowincyi tegoż
nazwiska, rozdzielonej w wieku XV na dwa Woie=
wództwa.

Poznańskiego Biskupa (zwanego pierwiastkowo Biskupem
Polskim) dyecezya ograniczona została prowin=
cyą zwaną właściwie wielka Polska, któremu
Archidyakon Czeski podlegał.

Mazowieckie Biskupstwo (którego Stolica w mieście
Płocku) zaymowało Prowincyą tegoż nazwiska

w końcu nawiasu cytowanego w poprzedzającym przy=
pisie (13) powiedziano <u>Etsi singulae Ecclesiae habuissent
privilegia et literas Legati ejusdem, singulae tamen periere</u>

dziano wyżey; o potwierdzeniu zas onychże i rozgraniczeniu Dyecezyow przez Legata stolicy Apostolskiey w Wieku XII Długosz tylko wspomniał nawiasem.

Przed postanowieniem iem Metropolii i kilku Biskupow za panowani kroła Bolesława I. był iuz Biskup Polski w Poznaniu postanowiony przez Xcia Mieczysława I. tudzież Pleban Praepositus w krakowie i w niektorych mieysach znaydowali się Benedyktyni dla rozkrzewiania wiary Chrześciańskiey iako to w Sieciechowie Tremesny a nawet i w Tyncu (1?

Autor Iwonki

(1? Podług Tablicy Genealogiczney Toporczykow przedrukowaney przy Iwonice Prokesza Sieciech Starzon z Panegroda i Preginie [:Syn Walgiera ochrony wraz z Xciem Mieczysławem:] herbu Topor zmarły R. 1026 woiewoda krakowskim naypierwszym fundował w Sieciechowie Zamek miasto i klasztor z Opactwem

Syn Sieciecha zwany Lucza uposażył klasztor pomieniony w ktorym też pogrzebany.

Petrosław Starzon

Autor Kroniki wieku XII (dziejopis Rycerskiego stanu wysta-
wił (w Xiążęciu Bolesławie III) raczey wzor wielkomyslnego Monarchy walecznego Rycerza, szczę=
sliwego wodza łaskawego zwycięzcy etc do nasladowania Polakom (18

Marcin Gallus owczesny także dziejopis ale Stanu Za=
konnego połączył swiątobliwość Chrzescianską gorliwość w roz
krzewianiu wiary prawdziwey pomiędzy poganami choyność w
budowaniu kosciołow i klasztorow szczodrobliwość dla osob
stanu Duchownego z przymiotami wielkomyslnego monarchy
i sławnego Bohatyra.)

Z tego więc zrodła czerpać potrzeba dzieie Chrzescian
stwa i Hierarchii onegoz w Polsce

naieźdzaiąc

(18 Takowy zamiar wyznaie Wincenty Kadłubek w przedmowie do dzieła swego „<u>aureas patrie columnas ... veras Patrum effigies de sinu oblivionis, de ebore antiquissimo jubemur excidere: immo Divine lucis lampades aureas in arce Regia appendere</u>

Naieżdzaiac /: pisze Gallus :/ ziemie Pomorskie nawracał do wiary Chrześciańskiey zwyciężonych pogan sam nawet iednego z Xiążąt Pomorskich trzymał do chrztu apostatów zaś wracaiących się do bałwochwalstwa wygładzać kazał (19

Zbrodnią bratoboystwa pokornie i ściśle odpokutował videmus enim talem virum tantum Principem ieiunantem primam Carinam, assidueque cinere et cilicio humi prostratum - - - authoritate Dominica /: fratri suo satisfaciens :/ concessa venia concordatur.

Mniema nawet tenże Autor iakoby podróż Xcia Bolesława III do węgier iter peregrinationis ad Sanctum Egidium, sanctumque Regem Stephanum occasione colloquii (20

iakoby

(19 Sigefrid Dziejopis S. Ottona Biskupa Bambergskiego twierdzi iż ów Biskup zaproszonym był przez Xcia Bolesława III do nawracania pogan w Pomorskiey ziemi.

(20 Occasione colloquii: to iest z Egidyuszem kardynałem /: bywszym

iakoby swiatobliwą pielgrzymką była mogąca bydź przykładem dla zbrodniarzy pokutuiących. (21

Baszko twierdzi (w kronice Lechitow i Polakow) że Oyciec Xcia Bolesława III wymurowawszy kościoł katedralny w zamku krakowskim (22 postanowił i uposażył kanonikow dwudziestu czterech bo przedtym wszyscy duchowni Dyecezyi krakowskiey obierali Biskupow

Zdaie się iż Xże Bolesław III podwyższył mury owego kościoła przyozdobił go, przymurował dwie wieże i uposażenie kanonikow pomnożył podług kompilacyi Długoszowey

Podług

(Roku 1127
z Egidyusem kardynałem bywszym Legatem w Polsce a potedy iadącym przez Węgry z Wilhelmem Arcybiskupem Tyru w poselstwie od Papieża do Cesarza Wschodniego tudzież dla odwiedzenia zięcia swoiego krola Węgierskiego Szczepana II.

(21 z Przejażdżki Xcia Bolesława III do Węgier nazwaney peregry= nacyia pokutnika, utworzono w kompilacyi Długoszowey dwie piel= grzymki tegoż monarchy iakoto R 1129 do Francyi w Roku 1130 do Węgier.

(22 Podbudza wątpliwości czyli zaszczepiaiące w krakowskiey ziemi

Podług swiadectwa tegoż Baszka Xże Bolesław III fundował klasztor w Zamku na Łysey gorze: autor Legendy przepisaney w kompilacyi pod Rokiem 1006 mieni fondatorem klasztoru S. krzyża krolewicza Węgierskiego Emeryka (23

w Tablicy

---

w krakowskiey ziemi wiarę Chrześciańską Xże Mieczysław I wymurował kościoł pierwiastkowy w Zamku krakowskim mieszkaiąc sam w Poznaniu, Zaboystwo S. Stanisława w kościele na Skałce przedmieściu krakowa dowodem że tam była katedra Biskupow przeniesiona wraz z relikwiami S. męczennika do nowego kościoła w Zamku wymurowanego przez Xcia Władysława I.

(23 Swiadectwo Baszka żyiącego w wieku XIII (to iest we stolat po Xciu Bolesławie III) więcey zasługuie wiarości niżeli powieść autora Legendy mnicha klasztoru owego: Być mogło iż Emeryk zbiegły z Oyczyzny od Żony i Oyca dzierżał ow Zamek przez niejaki czas z łaski Krola Bolesława I na dany sobie z włościami przyległemi na wyżywienie.

W Tablicy Genealogiczney Taporczykow na stronie 134 namieniony krotko: Wszeborius (24 Palatinus Sandomiriensis tertius (25 suscepit ordinem monachalem in Calvo monte postea to iest po smierci Zony swoiey zwaney Sezula corki Holslawa Starzona z Panigroda i Zakliczyna zmarley Roku 1027.

Podlug kroniki

(24 Wszebor byl potomkiem Hostymira iednego z synow Pompila II Xcia niegdys Polskiego ktory (podlug kroniki Prokosza) wrocili się do Oyczyzny za panowania Piasta; ktory nadał onym herb z tytułem Xiazat Polskich, i dobra iednemu w Ziemi krakowskiey drugiemu w kujawach.

Za panowania Xcia Mieczysława I. ieden z potomkow Xcia Hostymira przyiął chrzest razem z Monarchą De stirpe Lesconis III sive de Genere Pompilii II. Chotech: Princeps Wszebor filius Principis militiae Subislai cum duobus filiis cet. (podlug fragmentu wydrukowanego przy kronice Prokosza na str: 110.)

(25, tertius Palatinus Sandomiriensis Krol Bolesław I. wystepuiąc

Podług kroniki Marcina Galla Xże Bolesław III kazał ulać ze szczerego złota trumnę ważącą grzywien osiemdziesiąt nasadzoną kamieniami drugie tyle wartaiącemi, w ktorey

---

występuiąc okazale na przyięcie Ottona III Cesarza w krolestwie swoim, postanowił Woiewodow piętnastu Prowincyow onegoż, w szczegulności zaś Sandomirskim woiewodą nayprierwszym mianował Xiążecia Chełmskiego Jaxyka z rodziny potomków Pompila II monarchy niegdyś Polskiego.

Pierwszego więc Woiewódy Sandomirskiego syn czyli wnuk Xże Wszebor był trzecim woiewodą teyże prowincyi ktory po smierci żony swoiey _suscepit monacalem ordinem in calvo monte_. Wątpię ażeby xiąże tak znakomitego rodu i możny Pan został mnichem? ale raczey czytam _suscepit monachorum ordinem in Calvo monte._

wartaiącemi w ktorey złożono zwłoki S. Woyciecha pod=
niesione w Roku 1127. przez Iakoba Arcybiskupa Gnieznien=
skiego z kryiowki o ktorey sam tylko Arcybiskup wiedział
a w ktorey od Roku 1037 utaione przed Czechami spoczywały. (26)

Za panowania Xcia Bolesława III michał Grabia
z Gorys (zmarły Roku 1113 podług kompilacyi :/ fundował
w Lubieniu klasztor dla mnichow zakonu S. Benedykta (27
mniemam (28 że Marcin Gallus owego fundatora nazywa suum
Coopertorem to iest protektorem w liście przypisanym księgi II.

Za panowania

(26 Lubo Marcin Gallus twierdzi iż Czechowie zburzyli wtedy
miasta Poznan i Gniezno i zabrali ciało S. Woyciecha: że
miasta pomienione przez długi czas opuszczone były przez miesz=
kancow a w kosciołach S. Woyciecha i S. Piotra wylegały się
dzikie zwierzęta.

(27 Podług kompilacyi krol Kazimierz I. fundował w Lubieniu
klasztor Benedyktynow.

(28 Stosownie do takowego domysłu Rok smierci Grabiego michała
mylnie położony w kompilacyi

Za panowania także Monarchy pomienionego Piotr przybysz z Danii (29) mianowany Wielkim Palatynem w Pol=
sce i Grabią ze Skrzynna wymurował siedemdziesiąt siedem
kosciołow z ciosowego kamienia w Polsce niewiele murowa
nych kosciołow maiącey przedtym (30

Wymurował na przedmiesciu Wrocławia kosciół
wspaniały z kamienia ciosowego pod wezwaniem S. Wincentego dla mnichow Zakonu Premonstratenow nowo postanowionego. (31 we Strzelnie

---

(29 w koncu wieku XII przepisaney w kompilacyi Długoszowey znayduie się piękny ustęp o Piotrze przybyszu z Danii który namowił Xcia Bolesława do sławney wyprawy zamorskiey dla zabrania ukrytego skarbu

(30 Przypisek kompilatora pod Rokiem 1124 *Eo autem thesauro Petrus Danus - - - septuaginta septem Ecclesias de sectis ac dollatis lapidibus . . . fabrefecit.*

(31, S. Norbert Arcybiskup magdeburski postanowił Zakon nazwany *Premontré*

We Strzelnie także wymurował klasztor z ciosowego kamienia dla mniszek zakonu Premonstratenow poswięcony Roku 1133 przez Swidygera Biskupa kruszwickiego.

Baszko w kronice Lechitow i Polakow wyraźniey (niżeli kompilator) pisze (32 „ Piotrek będąc w Rzymie wy=
: znał Penitencyaryuszowi iż przywłaszczył sobie skarb krola
: Dunskiego: nakazano mu więc pokutę ażeby siedem klasz=
: torow wybudował i uposażył. Powrociwszy z Rzymu wy=
: budował i uposażył Opactwa we Wrocławiu na piasku na
: cześć N. Panny Maryi drugie za miastem na cześć S. Wincentego
: w Czerwinsku Opactwo, we Strzelnie klasztor mniszek =
: w Sulejowie Opactwo = w kaliszu Probostwo S. Wawrzeńca
: i we Mstowie Probostwo. = Powiedaią, że siedemdziesiąt kościo
: łow wymurował niektore z kamienia niektore z cegły „

(32 Baszko napisał także księgę osobną <u>de fundatione monasteriorum et Ecclesiarum parochialium in Regno Poloniae</u>

-8199
II

R

p

((Rps

1

2

3

4

5

6.

(x Ol

znayo

na s

Rozbior Rękopisma wydrukowanego Roku 1825
pod tytułem Kronika Polska napisana przez Prokosza
w Wieku X.

Autor Rękopisma zapewnił we wstępie, że czytał
„Pisma dawnieyszych przed Kadłubkiem Dziejopisow,, iako to:

1 Chronicon Slavo-Sarmaticum Procosii.

2 Chronicon Polonorum Kagnimiri Comitis de Gora.

3 Acta Slavo-Lechitarum Gorani L. 1.

4 Chronicon inclytae Masovitarum gentis Byczko Kanonik Płocki.

5 Chronicon Slesitarum Thomizo z Mokrska Biskup Wrocławski L. 1.

6. Chronicon gentis Polonae, Janusius Arcydyakon Gnieznienski L. 1. (na stronie 3)

(x Obszernieysza wiadomość o Dziejopisach wymienionych znayduie się w Bibliografii wydrukowaney z tegoż Rękopisma na stronie 267. w §tach II = IV = V = IX = XI = XIX.

Rękopismo pomienione iest znaczną częścią obszerney kompilacyi; podobney do Długoszowey z różnicą (chwalebną godną naśladowania) że wymieniaiąc autorów których przepisywał albo wyiątki przytaczał, sławy Autora twórczego nieprzywłaszczył sobie, a skromnością swoią zasłużył ufności i wdzięczności czytelników

Takowy text przeplatał autor Rozprawami własnemi, i przypisami, tak oczywiście iż łatwo mogły być wyłączone w Edycyi drukowaney.

Skromność zaś iego tym szacownieysza iest, iż w Rozprawach i przypisach uczonych i rozsądnych dowiodł "że zdolnym był utworzyć Historyą narodową zupełnieyszą i wiernieyszą" do którey zebrał materyały ułatwiaiące wiele pracowitych poszukiwań przyszłemu (da Bóg) twórcy zupełnieyszey Historyi narodu Polskiego.

Styl i mowa iego

Styl i mowa w iego ięzyku Polskim zasługuią na uwagę uczonych mężow, zaymuiących się tym przedmiotem Literatury.

Mowa prosta iasna i czysta (nie skażona łaciną podług zwyczaiu Mowcow i pisarzow wieku swoiego) podobna do wymowy sławnieyszych Pisarzow Polskich wieku XVI. iednakże Styl może zdawać się ~~zdaie się być~~ w niektorych mieyscach zawikłanym szczegulniey dla czytelnikom wieku naszego przyzwyczaionym do stylu Francuzko=albo Niemiecko Polskiego: : mieysca takowe potrzeba odczytywać uważnie.

Osmielam się napomknąć domysł swoy, że autor miał Historyą przetłomaczoną w Wieku XVI za panowania Krola Stefana z Łacinskiego na Polski ięzyk: ~~co~~ ktorą wspomniał Załuski Biskup kijowski <u>in Programmate literario pag 27.</u> a nawet dodał, że kopia owego tłomaczenia znaydowała się w Bibliotece Załuskich pod liczbą CLXXVIII.

Domysł.

4.

Domysł takowy usprawiedliwia poniekąd Autor Rpisma w § V Rozprawy swoiey w Rozdziale II na stronie 25. „Czwarty rząd Monarchow Polskich

„ z rożnych narodow, począwszy od Henryka
: Walezyusza Francuza aż do dzisieyszego
: Stefana Krola„ i t d

W poprzedzaiącym zas § fie zostawił Autor pamiątkę wieku w ktorym przepisywał na stronie 24

„ Począwszy od Roku 550 ktorego Lech wielki
: przyszedł do Polski, aż do R P. 1711 narod
: Polski stoi iuz szczesliwie lat tysiąc sto
: szescdziesiąt ieden„

Przyłączam trzy wypałki częscią z kroniki Prokosza częscią z ksiąg Kagnimira o Lechu przepisane w Rozdziale III ktory własciwie iest Rozprawą obszerną o Lechu wypracowaną przez biegłego w Historyi autora Rękopisma

39

Rozdział III.

Rewolucyą Polskiego Królestwa Polskiego od panowania Lecha, Wyszomira i XII pierwszych wojewodów zawierający.

A. „Lech (według Prokosza i Kagnimira) z walecznych : powstawszy Sarmatów, wojował z różnemi narodami : bez wytchnienia i t d: (na stronie 27. i następujących)

B. „Wyszomir albo Wizymierz (według Prokosza i : Kagnimira /: i Hubnera :/ potomek Polaka albo Polacha : zaczął panować w Roku Pańskim ~~290~~ 292.

(na stronie 27. i następujących)

C. „Po zeyściu rodziny Wizomira, Polacy znosząc Mo=: narchię – – – wybrali XII mężów znaczney powagi, któ=: rzy rzadzili Polską tak podczas pokoiu i podczas woyny : rzadcy Prokosz„ na stronie ~~42~~ 42. panowali w Polsce lat trzydzieści pięć według Prokosza, (na stronie 48)

Rozdział ten przeplatany (podobnież ~~jak~~ jaki poprzedzający) przypisami autora, które wyłączono z textu w edycyi drukowaney.

Pierwszey rozprawy o Lechu autora wydarte były dwa arkusze w Rpsmie ~~Authora~~ iego, ktorey koniec tylko pozostały wydrukowane 27. w przypisie dziewiątym.

Jezeli Autor Rpsma niezkrocił tekstu kronik Prokosza i Kagnimira autorowie oni ledwie że wspomnieli Lecha i potomkow iego bezimiennych panuiących lat dwiescie do Roku swiata 2202.

Dziesięć wiekow przemilczeli Dziejopiscowie nasi (żyiący ieden w Wieku X. drugi w XI) tamten począł od Lecha, drugi od Wyszomira, potomka Polacha Xcia niegdyś Lechitow około Roku swiata 3530, policzonego w poczet Bożkow Oyczystych, podług Mithologii Lechitow.

Poniewaz autor Rekopisma czytał *Chronicon Polonorum Kagnimir Comitis de Gora*, zdaie iż autor z owey kroniki wyiątkiem przepisał w tym Rozdziale dzieie Wyszomira potomkow iego i XII Woiewodow pierwszych.

Księga pomieniona Kagnimira pewnie pisana była w łacinskim ięzyku iakotez inne wymienione w Bibliografii.

Autor Rpsma niewymienił we wstępie do dzieła swojego (w liczbie Historyków trzydziestu których przeczytał) Carolum Stephanum; lubo z dzieła onego przepisał na początku Rozdziału pierwszego wyjątek ex Dictionario Historico et Geographico pag 1771 (x

Domyślam się że ten wyjątek znalazł w kronice Prokosza albo Kagnimira, tylko Nazwiska Narodów tułających się w Sarmacyi Europeyskiey w użyciu Grekom /: przez Byzantyna żyjącego w wieku V czyli VI :/ wymienione, rozmieścił podług mniemania późnieyszych dziejopisów a poczęści i własnego.

Wyłączywszy takowe domysły, zakończenie Rozdz I należy Prokoszowi lub Kagnimirowi których cytuje.

(x . O Dykcyonarzu pomienionym i Dziele jego Dopisał wydawca Edycyi drukowaney dopisał wyjątek z Dykcyonarza Bayle. na stronie 6 = Wspomnieli go także Grotius in Prolegomenis tudzież Praetorius in Orbe Gothico.

Rozdział II zapełnił autor Rękopisma Rozprawą własną obszerną, w ktorey rozwinął początk Nazwiska wspolnego oboiey Sarmacyi to iest Azyatyckiey i Europeyskiey = początek nazwiska Europeyskiey Sarmacyi – Lechię od Lecha (wnuka Sarmaty według Prokosza) tudzież ~~nazwiska~~ z Kazimira nazwisko Polenią to iest Polską, od imienia Polaka czyli Polaka Xiążęcia Lechitow, przezwanych z czasem dla wielkiey sławy nabytey Sławianami

Konczy autor Rozprawę swą ~~w test~~ w tych słowach.

„ Te krotkie zebranie - - - - założywszy za fundament - - - - porządkiem ktorym postępowali opiszę.„

Stosownie do oświadczenia w następuiącym Rozdziale IV iest Prokosza wyłącznie raz tylko wspomniony Kazimira.

„ Roku od stworzenia swiata Krok obrany za Pana
„ zgodnemi głosami Polakow„ to iest Roku Pańsk: 700 autor Rpsma dowodzi pozornie w Rozprawie na stron: 79. i na str: 86 iż Ow krok nazwany był Przemysław Leszek.„

8199
II

Rozbior ustępu to iest Rozdziału pierwszego Kroniki Prokosza drukowaney Roku 1825 w Warszawie

„ Sarmatae u łacinników Sauromatae
= u Greków nazwani od słowa Greckiego - - -
- - - - - do Sarmacyi Europeyskiey należy
= Polskie królestwo do Azyatyckiey Tataryi„
(a) Carolus Stephanus in Dictionario
Historico et Geographico pag: 1771.

(a) Bayle w Dykcyonarzu Historycznym wspomina
dzieło pomienionego Stefana „ Stephanus Bizantinus
= grammatyk wieku V. czyli VI. pisał Dykcyonarz
= którego lichе tylko tłumaczenie przez Hermolausa
= grammatyka znayduie się. Skaliger twierdzi że
= w iego wieku znaydował się Dykcyonarz pomieniony
= lubo uznany iakoby stracony„ Nota Grotius

Kommentator Kroniki Prokosza przepisujący onę w pierwszych latach wieku XVIII nieznał Dykcyonarza Stefana Bizantskiego z którego Prokosz przezwiska Narodow starożytnych mieszkaiących w Sarmacyi Europeyskiey, przeto usiłował pomieścić one „ na mieyscu Polski dzisieyszey podług domysłow Prokosza, Kagnimira, Gerana i Nyczka a nawet i Sarnickiego.)

„ w przypisie pierwszym.

Nieznał także Autorow Greckich i Rzymskich starowiecznych

~~)~~

Nota wspominaią także Dykcyonarz Stefana Bizantskiego Grotius in Prologomenis ad Historiam Gothorum na stronie 11 y 19.

także Praetorius in orbe Gothico.

Starozytnych ktory wymienili niekiedy narody Sar=
macyi Europeyskiey iako to Ptolomeusa Procopiusa
Pawla Warnefredi Tacyta i Pliniusa z ktorych
kilka wyiątkow wydrukowano w pismie dodatko=
wym gazety korrespondenta Warszawskiego Roku 1826
Dnia 20 Czerwca Nro 26.

Konay komentator ustęp czyli pierwszy
Rozdział wyiątkiem z kronik Prokosza i Kagnimira
de origine Polonorum „Pomienione Sarmackie narody
= po woynach odprawionych szczęśliwie z Krymianami
= y innemi narodami, nazwane są ~~Stawni~~ Slavi albo
= Slawini iakoby sławni i chwalebni,, cebe (6

(6 Stefan Byzancki z ktorego Dykcyonarza

z ktorego Dykcyonarza Prokosz wyliczył narody Sarmacyi Europeyskiey ani kommentator kroniki Prokosza ktory usiłował przystosować posady naro dow starożytnych do obszerności Krolestwa Polskiego w osmnastym wieku nie wspomnieli przezwiska Słowian lubo Iornandes wymienił onych wyraźnie pomiędzy rozlicznemi narodami Wandalow na początku wieku VI.

Dithmar wspołczesny niejako Prokosza prze=zwał Bolesława chrobrego z pogardą mowiąc ten Sta=wianin

...e Frokosza pne=
...ada mowiąc ten Sta=

Jezeli Sławianie podług Jornandesa byli plemie=
niem znakowitym narodu Wandalow

Krolowie zas Wandalow będąc Aryanami protegowali
chrześcian we Włoszech i w Afryce

można wnioskować że sprzyiali chrześciaństwu
i w narodach podległych sobie

6499
II

Bibl. Jag.